

”Språk-kedjan ”

- en obruten kedja för alla barns tal- och språkutveckling.

”Språk-kedjan” är ett projekt som vill medverka till att det finns en obruten språk- och vårdkedja, för att se till att de barn som har särskilda behov när det gäller tal- och språkutveckling får det stöd och den hjälp som de behöver, genom att finna metoder och samarbetsformer bland de aktörer som på olika sätt har ansvar för förskolebarn i Halland. Vi vill ge dessa barn bra förutsättningar för att de ska behålla lusten till att utforska språket för att längre fram kunna utveckla en god läs- och skrivförmåga.

Hur kan vi bäst samarbeta och effektivisera insatserna för att stödja tal- och språkutvecklingen hos barn med särskilda behov?

Bakgrund

Att lära sig tala är inte fullt så enkelt som det kan verka - ”alla barn kan väl lära sig att prata!” Men för att ett språk ska kunna bli förståeligt måste det ske en interaktion mellan barnet och den vuxne, det måste också finnas en vuxen som barnet kan härma. Vidare krävs en adekvat hörsel, en koordination och precision mellan många små muskelgrupper i bl.a. munhåla och strupe för att få fram de ljud som sen ska sättas ihop till ett ord, som sen bildar ett språk, ett tal. Barn experimenterar med ljud och läten som i sin tur bildar ordliknande ljud, som för en uppmärksam mamma eller pappa kan tolkas som ord, t.ex. ”mamma”. Får barnet då ett positivt gensvar medför detta att barnet vågar sig på ett nytt experimenterande, för att sedan kunna skapa nya läten och ord. En del barn måste få hjälp att träna upp eller hitta vissa muskelgrupper för att få fram just det där speciella lätet som t.ex. ”sh” och ”r” ljud. Medan man hos andra måste leka fram en associationsförmåga eller begreppsförmåga; helt enkelt leka fram ett språk.

Så gott som alla förskolebarn kommer till barnvårdcentralerna (BVC) med sina föräldrar på de sedvanliga hälsokontrollerna vid vissa nyckelåldrar. Enligt ”Hälsoundersökningar inom Barnhälsovården” (Socialstyrelsen 1991:8) ingår bevakning av kommunikationsförmågan vid 6, 10-12 och 18 månaders ålder samt vid fyra år. Barnen screenas för att man bland annat ska kunna upptäcka en sen talutveckling och/eller språkavvikelse och vid behov kunna remittera dessa barn till logopedmottagningarna. Logopedmottagningarna är den enskilt största remissmottagaren i Halland vad gäller förskolebarn. När föräldrar och barn är hos logopeden får de förutom behandling även råd omkring hur de tillsammans kan stärka sitt barns språkutveckling. Ofta kan det vara svårt att hitta rätt hjälpmedel, det kan också vara dyrt och besvärligt att få tag på dessa. Men det är viktigt att familjen blir delaktig, för att i vardagen kunna leka fram lusten till ett språk hos barnet.

Under åren 2005-2006 har projektet ”Med språket framför sig” pågått i Hallands och Västerbottens län. Syftet har varit att främja lusten till språket hos de allra minsta barnen. Vårt projekt ”Språk-kedjan” tar vid där det föregående slutar och på detta sätt garanteras ett långsiktigt och strategiskt tänkande. Vi vill arbeta vidare, fördjupa och förnya samarbetet genom att länka nya samarbetspartners och ny kunskap till alla aktörer.

För att underlätta barns språkutveckling vill vi genom projektet få till stånd ett samarbete mellan personalen vid biblioteket, BVC, logopedmottagningar, habilitering och barnomsorgen. Vi vill genom detta dels bygga upp ett nätverk mellan dessa grupper och dels tillsammans utforma ett språkstimulerande material som kan lånas gratis av alla på biblioteken i regionen. Barnets behov kan bara tillfredställas om alla professionerna har insikt och kunskap om dessa behov. Vår förhoppning är att genom projektet garantera en obruten språk-kedja för alla barn i Halland.

Styrdokument

- FN:s barnkonvention
- De kulturpolitiska målen
- Regional utvecklingsstrategi för Halland – RUS
- Läroplan för förskolan – Lpfö98
- Folkhälsopolicy för Halland 2002-2008

Vår vision med projektet är att

- alla barn, oavsett förutsättningar, ska få ett rikt och levande språk.
- föräldrar får kunskap och information om att de är den viktigaste resursen för sina barns tal- och språkutveckling, samt att de kan få hjälp att stödja sitt barn.
- skapa en medvetenhet och en kunskap hos målgrupperna och samarbetspartners om tal- och språkförseening och vad vi tillsammans kan göra för att förebygga detta.

Övergripande syfte

- **Att de barn som har särskilda behov när det gäller tal- och språkutveckling får det stöd och den hjälp de behöver.**

Mål

- Att starta ett gränsöverskridande samarbete mellan alla som möter de tal- och språkförsenade barnen, i första hand personalen vid BVC, logopedmottagningar, bibliotek och förskolor, genom nätverksbygge, fortbildning och arbetsgrupper.
- Att skapa en gemensam kunskapsplattform hos våra samarbetspartners genom fortbildningar och nätverk.
- Att gemensamt skapa ett material som främjar tal- och språkutveckling hos barn. Detta verktyg ska finnas lättillgängligt i hela Halland via kommunbiblioteken.
- Att ge föräldrar tillgång till material och verktyg för att, under odramatiska former, kunna stödja sitt barns språkutveckling i vardagen.
- Att skapa ett material för att sprida metoder och erfarenheter om detta kunskapsområde.
- Att förnya och fördjupa arbetet med Äppelhyllorna.

Målgrupper

- Barn med särskilda behov när det gäller stöd för tal- och språkutveckling och deras föräldrar.
- Personal vid bibliotek, BVC, logopedmottagningar, habilitering och förskolor.

Genomförande och metoder. ”Husbygget”

Vårt projekt kan liknas vid ett husbygge:

År 1. Kunskapsplattform. Först bygger vi grunden

1. **Förankring.** Det viktigaste för en bra grund är förankring hos de grupper som ska arbeta med projektet. Genom projektledning, styrgrupp, arbetsgrupp och marknadsföring kommer vi att bygga upp en medvetenhet och en kunskap om projektets syfte och mål.
2. **Kompetens och utbildning.** Under det första året vill vi skapa en gemensam kunskapsplattform för alla personalgrupperna genom fortbildning och studiebesök. Under hösten 2007 erbjuds representanter för personalgrupper en fortbildningsdag om språkutveckling av en disputerad logoped. Denna dag ska också vara startpunkt för att lära känna varandra och bilda nätverk. Regelbundet ska det sedan förekomma fortbildning utifrån ämnen som är viktiga för projektet.
3. **Bilda en arbetsgrupp** med resurspersoner från samtliga personalgrupper.

År 2. Fördjupnings- och fortbildningsplattform. Väggar och tak.

1. **Arbetsgruppens verksamhet.** Under detta år kommer arbetsgruppen att arbeta fram underlag för språkstimulerande verktyg med stöd av erfarenhetsutbyte och fortbildning. De är samtidigt ansvariga för kontakter med kollegor inom respektive område. För att kunna uppnå en så hög evidensnivå som möjligt kommer materialet att prövas med avseende på validitet.

År 3. Implementeringsplattform. Inredning och inflyttning.

1. Det språkstimulerande materialet ska levereras och marknadsföras i samband med fortbildningstillfällen för berörda grupper.
2. Under detta år ska materialet användas och utvärderas på fältet.

Tidsplan

2007-09-01 – 2010-09-01

Så snart ansökan blivit positivt behandlad startar planeringsarbetet. Projektet beräknas pågå under tre år.

Projektets organisation

- Projektägare är Regionbibliotek Halland.
- Projektgruppen består av utvecklingsledare för barn och unga från Regionbibliotek Halland och samordnande barnhälsovårdsköterska för Landstinget Halland.

- Styrgruppen består av Länsbibliotekarien på Regionbibliotek Halland, barnhälsovårdsöverläkaren och folkhälsochefen vid Landstinget Halland, samt folkhälsochefen och enhetschefen för Livsmiljöenheten på Region Halland.
- Arbetsgrupp med resurspersoner.

Samarbetspartners

Barnhälsovården, biblioteken, logopedmottagningarna, habiliteringen och barnomsorgen i Halland.

Utvärdering – Dokumentation

Vår avsikt är att knyta till oss en person som följer och utvärderar projektet. Erfarenheterna från projektiden kommer att ligga till grund för ett metod- och idématerial liknande tidigare material framtaget i projekten ”Alfons öppnar dörren” och ”Äppelhyllor i Halland”. Det materialet har framgångsrikt använts kommunalt, regionalt och nationellt.

Vad händer efter projektets slut?

Regionbibliotek Halland och Landstinget Halland ska arbeta för att de samarbetsformer som skapats genom projektet mellan de inblandade aktörerna ska fortsätta och att metoderna ska spridas bl.a. genom idé- och metodmaterialet. Det framtagna språkstimulerande materialet ska finnas lätt tillgängligt på biblioteken. Samtliga dessa komponenter behövs för att språk-kedjan ska förbli hel för det enskilda barnet. Genom projektet förbereder vi oss strategiskt, taktiskt och långsiktigt inför ett eventuellt EU-projekt.

Halmstad 2007-03-31

Maria Ehde Andersson

Utvecklingsledare bibliotek -
Med inriktning mot barn och unga
Regionbibliotek Halland

maria.ehde.andersson@regionhalland.se

035 -17 98 63 alt 070 -266 71 56

Gerd Almqvist-Tangen

Samordnande barnhälsovårds-
sjuksköterska i Halland

gerd.tangen@lthalland.se

0300 56 55 95 alt 070 200 5902

Bilaga 2

REGION HALLAND

Bilaga 2 till projektansökan Kulturrådet
2009-03-25

” **Språk-kedjan** ”- en obruten kedja för alla barns tal- och språkutveckling.

Utförligare svar på de frågor som finns i ansökan

Beskriv olika typer av effekter som projektet förväntas leda till för olika målgrupper.

Den främsta målgruppen är barn med tal- och språkavvikelse och den största effekten för dem och deras föräldrar är att det kommer att finnas ett lättillgängligt språkstimulerande material på kommunbiblioteken i Halland.

De förväntade effekter för personal vid bibliotek är att det kommer att behövas en kompetenshöjning vad det gäller tal- och språksvårigheter som ger en bakgrund till varför väskorna finns och vad de ska användas till. En annan förväntad effekt är att det kommer att bli mer arbete för bibliotekspersonal, dels därför att det är ett nytt material innehållande en mängd saker som inte funnits på bibliotek tidigare, dels därför att de kommer att möta en ny låntagargrupp med särskilda behov som inte har biblioteksvana. Denna grupp kommer även att behöva bibliotekshandledning om inte språkväskorna finns för utlåning och även för att ta del av bibliotekets övriga utbud.

Den stora effekten för logopederna är att materialet förhoppningsvis ska underlätta för dem under hela behandlingstiden. Eftersom språkväskorna kommer att finnas på logopedmottagningarna kommer förhoppningsvis föräldrar och barn stimuleras att arbeta vidare och låna materialet på biblioteket. Dessutom kommer logopederna att ha ett fantastiskt material att använda sig av.

Effekter för övrig personal är att man har ett lustfyllt och lättillgängligt material att hänvisa till. Dessutom är vår förhoppning att kompetensen höjs både om ämnet som sådant och om respektive professioner.

Utifrån ett generellt perspektiv har projektet även haft betydelse och en effekt på samarbetet, samverkan och kompetensen hos alla samarbetspartners som kommer att komma alla barn till del. En synergieffekt är det förbättrade samarbetet mellan de olika yrkesprofessionerna som ingår i projektet.

Bilaga 3

Projektet *Språk-kedjan:s* språkväskor

Väska 1 A Vår värld (ordförråd och kategorier)

Den här väskan vänder sig till barn som har ett bristande ordförråd och som har svårt att kategorisera ord. Med den här väskan kan man på ett lustfyllt sätt bland annat träna upp sitt ordförråd, öva på kategorisering samt att associera.

Väska 1 B Vår värld (begrepp -prepositioner, motsatser och pronomen)

Den här väskan vänder sig till barn som har ett bristande ordförråd och som har svårt med begreppsförståelsen. Med den här väskan kan man på ett lustfyllt sätt bland annat träna upp sitt ordförråd, öva sig på motsatser och prepositioner.

Väska 2 Du och jag – tillsammans (pragmatik)

Den här väskan vänder sig till barn som har svårt med samspel och att hålla en röd tråd i ett samtal. Med den här väskan kan man på ett lustfyllt sätt bland annat träna sig i turtagning, känslouttryck och att berätta en saga med bilder.

Väska 3 A Det var en gång (grammatik och ordföljd)

Den här väskan vänder sig till barn som har svårt med språkets grammatik tex. meningsbyggnad och ordböjningar. Med den här väskan kan man på ett lustfyllt sätt bland annat träna sig i att återberätta sagor, komma på sånger och gissa ord.

Väska 3 B Det var en gång (grammatik och ordföljd)

Den här väskan vänder sig till barn som har svårt med språkets grammatik tex. meningsbyggnad och ordböjningar. Med den här väskan kan man på ett lustfyllt sätt bland annat träna sig i att återberätta sagor, sjunga sånger och gissa ord.

•SPRÅK•KEDJAN•

Väska 4 Hur låter stjärnorna (språkljud)

Den här väskan vänder sig till barn som har svårt med att uttala olika språkljud. Med den här väskan kan man på ett lustfyllt sätt leka med ljud och göra roliga grimas- och munlekar.

Bilden och loggan till projektet är gjorda av Kristina Digman.

Bilaga 4

**Lista och analysera potentiella hinder för att ni når projektets mål, samt vilken beredskap ni har att undanröja dessa hinder. Relatera i er analys till att människor har olika behov, förutsättningar och möjligheter.
(Max 1000 tecken)**

Potentiella hinder	Undanröja hinder
Efterfrågan är större än tillgången på språkväskor	Att vi färdigställer en webbsida med alternativt material samt stärka kompetensen hos bibliotekspersonalen genom fortbildning och information så att de kan ge handledning och information om alternativ till språkväskorna.
Att biblioteket inte känns välkomnade för målgruppen; föräldrar och barn	Medvetandegöra bibliotekspersonalen om föräldrarnas utsatthet och sårbarhet i samband med deras barns problem. Höja kompetens genom olika fortbildningar.
Att föräldrar inte tar steget från logopedmottagningen till biblioteket.	Medvetandegöra all personal om föräldrarnas utsatthet och sårbarhet i samband med deras barns problem.
Att föräldrar inte förstår hur material och metod i språkväskorna ska användas.	Genom att de får handledning av logopeden på mottagningen. På biblioteket kan de få muntlig information. I väskorna finns både skriftlig information och audiovisuell handledning.
Att våra samarbetspartners inte känner till och förstår innebörden i projektet och de metoder och material det genererat.	Konferenser, och fortbildning, informationsträffar/nätverksmöten samt webbsidan

Bilaga 5

Redovisa planerade respektive befintliga samarbetspartners samt beskriv samarbetet. Ange särskilt eventuella planerade respektive befintliga internationella/interkulturella samarbetspartners samt beskriv samarbetet.

Befintliga och planerade samarbetspartners	Beskriv samarbetet
Biblioteken och bibliotekspersonalen i Halland	Nätverksmöten, fortbildningar, medverkan i referensgruppen för projektet och fortlöpande kontakter i vardagen
Personal vid logopedmottagningar	Medverkan i referensgruppen för projektet, gemensamma fortbildningar och fortlöpande kontakter i vardagen
Personal vid BVC-mottagningarna i Halland	Medverkan i referensgruppen för projektet, gemensamma fortbildningar och fortlöpande kontakter i vardagen
Förskolepersonal	Medverkan i referensgruppen för projektet, gemensamma fortbildningar och fortlöpande kontakter i vardagen
Personal vid habiliteringen vid länssjukhuset i Halmstad	Får i dagsläget information om projektet och är mycket intresserade. Kommer att bjudas in till fortbildning och konferenser
Språkpedagoger i Halland	Får i dagsläget information om projektet och är mycket intresserade. Kommer att bjudas in till fortbildning och konferenser
Hallands bildningsförbund med underliggande studieförbund	Får i dagsläget information om projektet och är mycket intresserade. Ett av studieförbunden; Folkuniversitet, har tagit kontakt och vill att vi gemensamt gör en föreläsningsserie kring barn och språk utifrån projektet. Förhoppningen är att detta kan komma till stånd under senhösten 2009 eller våren 2010.
Odense bibliotek	Ursprunget och idén till det språkstimulerande materialet kommer från Odense bibliotek. Vi har ett fortlöpande samarbete med dem och har två gånger varit på studiebesök hos dem, dels med projektledningen och dels med referensgruppen. Vi har fått ta del av deras kunskaper och erfarenheter samt i någon mån överfört våra. De följer vårt projekt med stort intresse och är givna gäster och talare på de avslutande konferenserna.
Barnhälsovårdslogoped Akademiska sjukhuset	I början av projektet hade vi mycket kontakt med den dåvarande barnhälsovårdslogopeden Monica Westerlund. Under hösten 2008 gjorde projektledningen ett studiebesök i Uppsala då vi bl.a. träffade henne och hennes efterträdare Laleh Nayeb. Kontakterna har

	fortsatt och det finns önskemål från Uppsala om studiebesök här så fort språkväskorna är lanserade och klara.
Läns- och regionbiblioteken och likande funktioner för BVC regionalt och nationellt.	Får i dagsläget information om projektet och är mycket intresserade. Under projektets gång har det varit lätt att få tips och idéer från kollegor och även få information om liknade projekt som pågår.

Halmstad 2009-03-31

Maria Ehde Andersson

Utvecklingsledare bibliotek -
Med inriktning mot barn och unga
Regionbibliotek Halland

maria.ehde.andersson@regionhalland.se

035 -17 98 63 alt 070 -266 71 56

Gerd Almqvist-Tangen

Samordnande barnhälsovårds-
sjuksköterska i Halland

gerd.tangen@lthalland.se

0300 56 55 95 alt 070 200 5902